

Powtórka z epok - ANTYK

Biblioteka Centrum Kształcenia Ustawicznego

Ekonomistów w Chorzowie

NR 1

WITAMY WSZYSTKICH UCZNIÓW, A PRZED E WSZYSTKIM UCZNIÓW KLAS MATURALNYCH. TO Z MYŚLĄ O WAS POWSTAŁ BIULETYN Z CYKLU „**POWTÓRKA Z EPOK**”, KTÓREJ CELEM JEST PRZYPOMNIENIE JAK RÓWNIEŻ PRZYBLIŻENIE ZAGADNIEŃ ZWIĄZANYCH Z DANYM OKRESEM LITRACKIM. NUMER PIERWSZY W CAŁOŚCI DOTYCZY EPOKI- ANTYK I ZOSTAŁ OPRACOWANY PRZEZ PRACOWNIKÓW BIBLIOTEKI CKUE W OPARCIU O CZASOPISMO COGITO. WSZYSTKIM MATURZYSTOM ŻYCZYMY SYSTEMATYCZNOŚCI, ZAANGAŻOWANIA W PRZYGOTOWANIU DO EGZMINU MATURALNEGO ORAZ ZACHĘCAMY DO KORZYSTANIA Z LITERATURY FACHOWEJ DOSTĘPNEJ W CZYTELNI.

Opracowały: mgr Elżbieta Helińska

mgr Monika Bartoszevska

I. Antyk

Łacińskie słowo **antiguus** znaczy „dawny”- dziś pod pojęciem antyku rozumiemy pierwszy okres w kulturze europejskiej, nazywany też starożytnością. Narodził się w III i II tysiącleciu przed naszą erą. O wiele bardziej precyzyjna jest data końcowa- rok 476 naszej ery, gdy został złożony z tronu ostatni cesarz zachodniorzymski. To zarazem data początkowa nowej epoki- średniowiecza.

Pojęcie kultury antycznej należy odnosić do krajów basenów **Morza I. Śródziemnego**- szczególnie jego północno-wschodniej części (Grecja i Rzym) oraz południowo- wschodniej (Egipt, Palestyna, Babilonia). Na tych terenach zrodziły się dwa główne nurty kultury antycznej: **grecko-rzymski** oraz **judeo- chrześcijański**, które przenikając się i jednocząc pod koniec epoki, stanowią źródło kultury europejskiej.

Ważne pojęcia:

Starożytność- to nazwa, która ogarnia ogrom epok- cały dorobek ludzkości przed naszą erą. Kulturę, sztukę, wreszcie literaturę różnych narodów, jakie zaistniały przed narodzinami Chrystusa, objęto tym właśnie terminem. Dlatego wrzucamy do tygla starożytności różne dzieła i dzieje literatury: *Biblię*, dorobek starożytnej Grecji oraz Rzymu i Dalekiego Wschodu; Babilonii, Egiptu, Japonii itd. I mity greckie, i dzieje Gilgamesza, i delikatne dawne, japońskie haiku- to starożytność. Bajeczna i niezwykle pojemna.

Klasycyzm- z łac. classicus- wzorcowy, doskonały. Za taki wzór uznano właśnie dorobek antyku: przejęte wówczas (głównie w epoce klasycznej- V w.p.n.e.) kryteria piękna i kanony w sztuce. Jedno ze znaczeń tego terminu odnosi się do zjawisk w sztuce i literaturze, które nawiązują do starożytnych norm, stylu, ideału kultury. W literaturze szczególnym umiłowaniem antycznych reguł

cechował się wiek XVII we Francji, a XVIII w innych krajach europejskich (także w Polsce) rozwijał się wówczas kierunek zwany klasycyzmem. Nurty klasyczne (zwane również neoklasycyzmem) znajdujemy także w poezji współczesnej.

II. Trzy tysiące lat Biblii

Biblia (Pismo święte) powstała wcześniej niż dzieła kultury greckiej. To zbiór ksiąg pisanych przez różnych autorów w przeciągu kilkunastu wieków. Dzieli się na dwie podstawowe części: **Stary testament** (najstarsze teksty biblijne pochodzą z XII w.p.n.e. a ostatni pisma powstały w I w. p.n.e. w języku hebrajskim, fragmenty po grecku i aramejsku), opowiadający najpierw o dziejach ludzkości od stworzenia świata, a potem o losach narodu wybranego, czyli Izraelitów (Żydów)- jest to zbiór pism judaistycznych. **Nowy testament** (spisano w latach 51-96 naszej ery po grecku i aramejsku), Chrześcijańska część Biblii, traktuje o misji Chrystusa i pierwszych poczynaniach założonego przez Noego Kościoła.

Nazwa Biblii pochodzi od greckiego słowa biblios, pierwotnie oznaczającego łądygę papirusu, potem jego zwój, czyli księgę. Biblia to pierwsza księga święta, podstawa judaizmu i wyznań chrześcijańskich- to w niej zawarte jest skierowane do ludzi posłanie Boga, stanowiące istotę tych religii; po drugie to podstawa uniwersalnej etyki- zasady ogłoszonego Mojżeszowi Dekalogu mogą być uznawane przez wszystkich, niezależnie od światopoglądu. To również niewyczerpana skarbnica wątków, motywów, postaw inspirujących twórców kultury.

Pismo święte jest źródłem wielu gatunków literackich, takich jak poemat epicki, saga rodowa, pieśń miłosna, przypowieść, kazanie itp. Biblia jest zbiorem tekstów, bardzo różnorodnych- pisali je różni ludzie w różnych epokach, każdy oddawał w nich doświadczenia własnego czasu. Księgi biblijne, mimo iż niekiedy jasne i proste, mają swój alegoryczny lub metafizyczny sens- dlatego dosłowne ich odczytywanie może okazać się błędne. To przede wszystkim święta księga, opowiadająca o trudnych relacjach pomiędzy człowiekiem a Bogiem.

Księga ta została przetłumaczona na około 1200 języków. W piętnastym wieku została pierwszy raz przełożona na język polski (tzw. Biblia królowej Zofii).

Stary Testament

Księga rodzaju (Genesis)

Od samego początku świadomego istnienia człowieka dręczyła tajemnica pochodzenia świata i ludzi. Odpowiedzią na to są mity i podania genezyjskie, opowiadające o narodzinach świata, takie jak Księga Rodzaju. Tekst ten opisuje cykl twórczy, przedsięwzięty przez odwiecznego Boga – świat powstawał stopniowo, dzień po dniu, a zaczęło się od stworzenia nieba i ziemi. Później powstały, światłość i ciemność, rośliny i zwierzęta. Na końcu Bóg stworzył na swój obraz i podobieństwo człowieka, mężczyznę Adama i kobietę Ewę, po czym oddał ludziom władzę nad ziemią, zwierzętami i roślinami.

Księga ta, oprócz tego, że tłumaczy, jak powstał człowiek, uzasadnia jego wyjątkową pozycję w świecie- jest panem wszelkiego stworzenia, najdoskonalszym tworem Boga.

Księga Hioba

Hiob, bohater tej księgi, to symbol cierpienia niezawinionego i zarazem godności, którą w tym cierpieniu zachowuje. To człowiek żyjący w kraju Hus, sprawiedliwy, szczęśliwy i bogaty, który zostaje dotknięty życiowymi klęskami. Bóg, aby mógł sprawdzić jego pobożność, pozwala Szatanowi poddać go próbie. Hiob traci majątek, umierają mu dzieci, w końcu dotknięty trędem, pokryty wrzodami, czeka na śmierć. Odwiedzający go przyjaciele przekonują, że spadające na niego nieszczęścia są karą za grzechy- lecz Hiob, czując się niewinnym, odrzuca te tłumaczenia, twierdząc, że również sprawiedliwi mogą cierpieć z Bogu tylko znanych powodów. Miał bowiem żonę szyderczą, która radzi mu, aby przeklął Boga i wreszcie umarł, znosi wszystko cierpliwie, bezgranicznie ufając w boską sprawiedliwość. W nagrodę odzyskuje zdrowie i majątek, ponownie rodzą mu się dzieci.

Księga Koheleta

Kohelet to nie imię własne. Lecz nazwa urzędu- był kimś w rodzaju kaznodziei. W swej księdze podejmuje problem marności (czyli Vanitas)- zauważa, że istota świata jest **przemijanie**. Człowiek nie znajdzie szczęścia w ziemskiej egzystencji, bowiem bogactwo, mądrość, władza, rozkosz są nietrwałe i prędkiej czy później przemijają, bowiem to

wszystko marność i gonienie za wiatrem. Człowiek jest poddany prawu przemijania i nic na to nie można poradzić- twierdzi Kohelet. Utwór ten jest przykładem biblijnych **pism mądrościowych**.

Księga Izjasza

Izjasz to największy prorok **Starego Testamentu**. W swych wystąpieniach piętnował rozkład moralny społeczeństwa, przepowiadał upadek państwa i jego odrodzenie przez tych, którzy wytrwają w wierze do dnia pojawienia się Mesjasza, wysłannika Boga, mającego zaprowadzić na ziemi wieczny i sprawiedliwy pokój. Prorocy pełnili bardzo ważną funkcję w życiu narodu wybranego- przypominali o obowiązkach wobec Boga, nawoływali do uczciwego i godnego życia, nieposłusznym grozili karą, przepowiadając powszechną zagładę. Zbiór ksiąg prorockich (przepowiadających przyszłość, czyli **profetycznych**) powstał najprawdopodobniej czasie niewoli babilońskiej- krzepił serca Izrealitów wygnanych z ojczyzny.

Nowy Testament

Wędrujący po Palestynie Chrystus posługiwał się w swoim nauczaniu **przypowieściami**, przykładami, prostymi historyjkami, mającymi jednak głęboki sens alegoryczny. W przypowieści **O siewcy** opowiada o człowieku, który siew ziarno- gdy ziarno upadło na grunt kamienisty lub twardy, zmarniało, gdy spadło na żyzną ziemię, wydało plon stukrotny. Siewcą może być sam Chrystus głoszący wśród ludzi Słowo Boże- zapuści ono korzenie tylko tych, którzy są na nie otwarci i przygotowani. Z kolei przypowieść O synu marnotrawnym mówi o młodym człowieku, lekkoduchu, który zażądał od ojca swojej części majątku, a potem ją przehułał. Gdy po latach wrócił jako nędzarz, ojciec

przyjął go z radością i wyprawił na jego cześć ucztę. Ów kochający ojciec to alegoryczny obraz Boga, cieszącego się z każdego zbłąkanego, który przejrzał i wrócił na drogę wiary. Przypowieść **O miłosiernym samarytaninie** tłumaczy sens prawdziwego braterstwa- bliźnim pobitego przez zbójców człowieka okazał się przypadkowy przechodzień, mieszkaniec Samarii, który mu pomógł, opatrując rany i zabierając do gospody.

Hymn do miłości (fragm.. 1 listu do Koryntian św. Pawła) Święty Paweł (pierwotnie znany jako Szaweł) był uczonym Żydem. Gdy szedł do Damaszku, na drodze objawił mu się Chrystus- Paweł przeżył objawienie i stał się jednym z najgorliwszych apostołów nowej wiary. Jest autorem trzynastu listów, pisanych do różnych gmin chrześcijańskich i tłumaczących zasady nowej wiary.

Hymn do miłości to jeden z najpiękniejszych tekstów biblijnych- podmiot liryczny zastanawia się, czym jest miłość, jaka jest jej natura. W pierwszej części hymnu przedstawia nicość człowieka pozbawionego miłości- można mieć mądrość, wiedzę, dar prorokowania, wiarę i miłosierdzie, jednak bez miłości wszystko jest niczym. W drugiej części określa naturę miłości- to uczucie najwyższe, niczym nie skażone, nieustające, najważniejsza obok wiary, nadziei- wartość duchowa.

Utwór św. Pawła w dobitny sposób określa istotę duchowej przemiany, która dokonała się w świecie śródziemnomorskim za sprawą Chrystusa- człowiek przeznaczony jest do miłości i tylko ona uzasadnia jego byt na ziemi.

Apokalipsa św. Jana

Apokalipsami zwano u Żydów i Chrześcijan pisma biblijne, zawierające prorocze wizje wydarzeń towarzyszących końcowi świata. Zamykająca Nowy Testament księga została stworzona przez św. Jana Apostoła na wyspie Patmos w latach 93-96, dokąd został zesłany przez cesarza Domicjana. Apokalipsa (z greckiego „objawienie”) ma wyraźnie krzepiący charakter (trwają prześladowania chrześcijan), prorokuje upadek „Wielkiego Babilonu” (czyli w domyśle pogańskiego Rzymu). Przepowiada też Armageddon, ostateczną walkę dobra i zła- niewiasta (Matka Boska) walczy ze smokiem (Szatanem). Świat ulegnie zagładzie, objawia się Bestia (Antychryst), a ostateczną katastrofę zapowiedzą czterej jeźdźcy, oznaczający Zabór, Mord, Głód i Śmierć. Apokalipsa św. Jana obfituje w wizyjne sceny, przywołujące symboliczne liczby: cztery (jeźdźcy, zwierzęta) oraz siedem (trąb i pieczęci). Świat upadnie i pogrąży się w chaosie- ale ten upadek będzie też nowym porządkiem, choć w zupełnie innym, pozaziemskim wymiarze (wizja Nowego Jeruzalem).

III. Grecja i Rzym

Cywilizacja starożytnej Grecji i Rzymu ukształtowała kanony piękna, które do dzisiaj nazywamy klasycznymi- klasycyzmem zwie się zatem twórczość nawiązującą do antycznych wzorców. Praojczyzną literatury europejskiej jest Grecja, w której układano opowieści o bogach

i herosach, przekazywane początkowo w formie ustnej, a z czasem, po przejściu pisma od Fenicjan, zapisywanych. Pierwszym znanym z imienia twórcą literatury jest Grek Homer, któremu przypisuje się największe eposy starożytności, Iliadę i Odyseję.

Grecy nie zaistnieli w cywilizacyjnej próżni. Przed nimi, na Krecie, rozwijała się dynamicznie kultura minojska oraz achajska. Grecy przejęli dorobek poprzedników i potrafili twórczo go kontynuować.

Starożytna Grecja jest źródłem wielu wartości, na trwale wpisanych do kultury europejskiej. Tam powstała szlachetna idea Olimpiady, każąca zamienić wojnę na sportową rywalizację. To tu został ukształtowany wzorzec człowieka, który łączy ze sobą tężyznę i piękno ciała z doskonałością ducha. W gimnazjonach grecka młodzież z równym zapalem ćwiczyła ciało, jak i umysł. Greccy filozofowie stworzyli pierwsze systemy, próbujące w logiczny sposób objaśnić tajemnicę bytu.

Szczególna pozycję osiągnęły Ateny- mieszkańcy grodu poświęconego bogini mądrości lubili podróżować a także dociekać istoty rzeczy- co stanowi podstawę wszelkiej sztuki, nauki czy filozofii. W Atenach działał pierwszy wielki filozof Europy, Sokrates, tutaj starożytny dramat osiągnął szczyty doskonałości. O wspaniałości „złotego wieku” Aten (V/IV w p.n.e.) świadczą choćby monumentalne ruiny Akropolu.

To grecka starożytność przyniosła podział literatury na trzy podstawowe rodzaje: lirykę, epikę i dramat., wraz z pierwszymi arcydziełami.

Grecję podbił w II w p.n.e. Rzym ale i zarazem sam został pokonany przez jej kulturę. Rzymianie wzorowali się na Grekach, pożyczając od nich wątki mitologiczne i gatunkowe wzorce. Wnieśli jednak do spuścizny sporo indywidualizmu. Przede wszystkim byli umysłowo bardziej zdyscyplinowani, ich literatura i filozofia jest bardziej rzeczowa, rygorystyczna moralnie. Widać to choćby w pismach rzymskich stoików,

Seneki i Marka Aureliusza. W pewien sposób przygotowała ona świat starożytny na przyjęcie chrześcijaństwa- wartości etyczne głoszone przez Biblię i stoików okazją się zdumiewająco zbieżne.

Rzymianie schodząc w V wieku naszej ery ze sceny dziejów, zamykają okres starożytny. Antyk nie odchodzi jednak całkowicie, wiele z wypracowanych w nim wartości i wzorców żyć będzie dalej, w nowej, średniowiecznej formie. Każda nowa epoka, nawet gdy wydaje się być ostentacyjnie odwrócona od swej poprzedniczki, korzysta z jej dorobku. Dlatego mówi się o ciągłości kultury antycznej, jej trwaniu w świadomości współczesnego Europejczyka- co widać choćby w powiedzonkach, takich jak „syzyfowe prace” czy „nic Ariadny”.

DZIELA I AUTORZY

Mitologia (zbiór mitów)

Mit- (słowo, mowa, opowieść). To opowieść narracyjna organizująca i wyrażająca wierzenia danej społeczności, zwykle ustnie przekazywana z pokolenia na pokolenie. Jej fabuła opowiada o tym, co w wizji świata jest szczególnie ważne, m.in. o początku świata, narodzinach bogów, życia bóstw, bohaterów. Mity jako pierwsze tłumaczyły człowiekowi podstawowe tajemnice świata i zjawiska przyrody, np. przemienność pór roku wyjaśnia mit o Demeter i Persefonie (Korze), pioruny zaś to bron Zeusa. Niezrozumiałe zjawiska tłumaczono działalnością bogów. Poza tym mity umacniały pierwotną społeczność, tworząc wspólną tożsamość. Pełniły funkcję:

Poznawczą (objaśniając zjawiska przyrody),

Światopoglądową (są podstawą wierzeń religijnych)

Sakralną (w nich tkwi źródło religijnego kultu i związanych z nimi obrzędów)

Mity dzielimy na:

teogoniczne (o powstaniu bogów);

kosmogoniczne (o powstaniu świata)

antropogeniczne (o powstaniu człowieka);

genealogiczne (o historii rodów);

Głównymi bohaterami mitów są **bogowie** i **herosi** (czyli ludzie obdarzeni nadprzyrodzonymi właściwościami, np.. **Herakles** (odznaczał się nadludzka siłą), **półbogowie** (potomkowie bogów i ludzi). Bogowie żyli w świętym miejscu (w mitologii greckiej na **Olimpie**), z którego czasem zstępują, mieszając się w ludzkie sprawy.

W mitach zostały utrwalone pierwsze archetypy, czyli pierwsze wzory ludzkich postaw i zachowań, pradawne niezmiennie wyobrażenia, tkwiące w zbiorowej świadomości każdej społeczności. Miłość macierzyńską wyobraża **Demeter**, postawę zbuntowanego społecznika **Prometeusz**, marzyciela **Ikar**, a przekłętego przez los (ofiary fatum) **Edyp**. Mity to także źródło **toposów**, czyli stałych motywów i obrazów literackich np. Arkadii jako szczęśliwej krainy, „**złotego wieku**”, wędrówki (**Odyseusz**) czy wreszcie **Erosa** przeszywającego serce strzałą (miłość).

NASŁYNNIEJSZE MITY

- Mit o Prometeuszu, który poświęcił się dla ludzkości, wykradając bogom z Olimpu ogień.
- Mit o Syzyfie skazanym na wieczne wtaczanie głazu, który przy samym szczycie znów spadł- stąd pojęcie syzyfowej pracy.
- Mit o Dedalu, praktycznym wynalazcy, i idealście Ikarze, który leciał zbyt blisko słońca, stopił воск swoich sztucznych skrzydeł i spadł.
- Mit o rodzi Labdakidów (nieszczęście roku Edypa).
- Mit o heraklesie i jego 12 pracach.

- Mit o Apollu i Marsjaszu, który ośmielił się współzawodniczyć z bogiem.
- Mit o Narcyzie, który zachwyił się własną urodą.
- Mit o Niobe, która straciła swoje dzieci z powodu własnej pychy.
- Mit śpiewaku trackim Orfeusza, który poszedł do podziemi po swoją żonę Eurydykę.
- Mit o Pigmalionie zakochanym w stworzonej przez siebie rzeźbie kobiety.
- Mit o Amorze i Psyche.
- Mit o Demeter i Korze.
- Mit o labiryncie i Tezeuszu, któremu udało się z niego wyjść dzięki podarowanemu przez Ariadnę kłębkowi nici.
- O jabłku niezgody i pięknej Helenie.
- Mit o puszcze Pandory, z której „wypuszczono” wszystkie nieszczęścia trapiące ludzkość.

Eposy Homera

Homer., ślepy śpiewak, wędrujący na przełomie IX i VIII w.p.n.e. po krainach Azji Mniejszej. Uchodzi za największego poetę starożytności. Grecy obdarzyli go czią niemal boską. Eposy Homera przekazywano długo w formie ustnej, zostały spisane dopiero pod koniec IV w.p.n.e. w Atenach z rozkazu tyrana Pizystrata. Iliada nie przedstawia, jak to sugeruje tytuł, całego dziesięcioletniego oblężenia Troi, opowiada o epizodzie tej wojny. Akcja obejmuje czterdzieści dni oblężenia- opuszczeni przez Achillesa Grecy ponoszą klęski, ginie jego przyjaciel Patrokles. Dopiero wówczas bohater wraca na pole walki i w dramatycznym pojedynku pokonuje najdzielniejszego z Trojan, Hektora. Bezczęści jego zwłoki, ale potem zawstydzony wydaje je ojcu bohatera, królowi Troi Priamowi.

Eposy ukazują zmagania bohaterów na polu bitwy, dostarcza jednak również sporo wiedzy o świecie antycznym. W poszczególnych obrazach, wykuwanych przez boskiego kowala, są przedstawione sceny z życia starożytnych, praca w polu: żniwa, życie w miastach, sądy, kłótnie i zabawy. Bohaterowie, choć obdarzeni wieloma przymiotami, czyniącymi z nich herosów, są dzicy i okrutni jak bogowie; nie ma wyraźniej granicy moralnej między istotami ziemskimi a boskimi. Epos ten wyraża **tragizm** losów ludzi i narodu, bowiem od początku wiadomo, że Achilles i Hektor muszą zginąć, a Troja zostanie zdobyta. Nad bogami i ludźmi panuje **Fatum**. Przeznaczenie, którego nikt nie może zmienić. Ludzie mogą tylko dopełnić swój los.

W **Odysei**, panuje ton mniej heroiczny- tematem eposu są przygody Odyseusza, króla Itaki, najsprytniejszego z greckich wodzów, który po wojnie przez dziesięć lat wracał do żony Penelopy, przezywając po drodze niezliczone baśniowe przygody- (najsłynniejsze z nich to spotkanie z cyklopem Polifemem). Odyseusz opowiada o swej wędrówce na dworze króla Feaków tuż przed powrotem do domu. Błądząc po baśniowym, śródziemnomorskim świecie Odyseusz symbolizuje człowieka szukającego sensu życia, błądzącego na manowcach (czarodzieja Kirke, nimfa Kalipso) i wreszcie odnajdującego go w domu rodzinnym.

W eposie na plan pierwszy wysuwa się fabuła (uporządkowany ciąg zdarzeń, relacjonowana przez narratora, wszechwiedzącego i obiektywnego, ujawniającego się w inwokacji (początkowych wersach utworu, wstępie skierowanym do muz lub bogów). Narrator odnosi się do przedstawianych wypadków z epickim dystansem, to znaczy nie komentuje ich i nie ocenia. Styl eposu jest podniosły, dostosowany do heroicznych czynów bohaterów, zgodny z zasadą

decorum (odpowiedności stylu do tematu). Epopeja obfituje w liczne, bardzo szczegółowe opisy, przedstawiane przy pomocy rozbudowanych porównań (tworzą je zestawione ze sobą, obszerne obrazy poetyckie), zwanych **porównaniami homeryckimi**.

Tragedia

W tragedii obowiązywała zasada trzech jedności:

czasu (akcja musiała się zamknąć w jednym dniu),

miejsca (rzecz działa się w jednym miejscu, np. przed królewskim pałacu),

akcji (jednowątkowa, tzn. dotyczyć jednego zdarzenia).

Istota tragedii, najwyżej cenionego przez starożytnych gatunku literackiego, jest **konflikt tragiczny**. Jej bohater zostaje postawiony w sytuacji wyboru koniecznego; musi wybrać pomiędzy równorzędnymi, przeciwstawnymi racjami, co okazuje się właściwie niemożliwe, bowiem każdy wybór zbliża go do katastrofy, zagłady. Sofokles w tragedii Antygona przedstawia tytułową bohaterkę w sytuacji konfliktu tragicznego. Musi ona zdecydować, czy wbrew zakazowi wydanemu przez króla Kreona pochowa zwłoki swego brata, Polinejesa. Stoi w obliczu pierwotnego wyboru - jeśli usłucha zakazu, skaże swego brata na wieczną tułaczkę u bram Hadesu, narazi się bogom, nakazującym chowanie zmarłych, okaże się w końcu wiarołomna siostrą.

Z drugiej strony, jeśli zakaz złamie, poniesie karę (śmierć). Jej rozpaczliwe próby przebłagania władcy (*współkochać przyszlam, nie współnienawidzić*) zdają się na nic, wybiera więc wyjście zgodne z jej poczuciem honoru i godności. Postawiona wobec śmierci fizycznej lub moralnej, wybiera pierwsze rozwiązanie. Zza grobu odnosi zwycięstwo nad nieustępliwym Kreonem-. Celem tragedii jest **katharsis**, duchowe

oczyszczenie, jakiego doznaje widz, przejęty losami bohaterów. Współczując im, doznaje ulgi, wyzbywając się złych namiętności. Z tragedią łączy się pojęcie **tragizmu**- bohater, uwikłany w konflikt wartości i konieczności, niezależnie od swych szlachetnych intencji zdąża ku klęsce lub zagładzie, ukazuje we wzniosłej tonacji.

IV. FILOZOFIA

Słowo filozofia pochodzi od dwóch wyrazów grackich:

filos- miłośnik i **zofia**- nauka. Filozofia to najstarsza i pierwotna dziedzina nauki. Do rozwinięcia się tej epoki przyczynili się m.in.:

- **Sokrates**(469-399r.p.n.e.) znany jako autor dwóch teorii:

"Wiem, że nic nie wiem" i *"Nauka jest cnotą"*

- **Platon**(427-347 r.p.n.e.) był uczniem Sokratesa i twierdził, że świat jest lustrzanym odbiciem doskonałej idei trój-jedności: prawdy, dobra i piękna. Od Platona pochodzi koncepcja miłości jako spotkania dwóch połówek

W antyku wykształciły się także dwie szkoły filozoficzne:

- **Stoicyzm**- szkoła filozoficzna założona przez Zenona z Kition ok. 300 r.p.n.e.. Stoicy uważali, że rzeczy materialne są nietrwałe a jedynym dobrem jest cnota, honor i dobre imię. Życie człowieka to ciągłe przeplatanie się radości i smutku, dlatego należy nauczyć się dystansu, opanowania i spokoju w przyjmowaniu tego co przyniesie los.

-**Epikureizm**- twórcą kierunku był Epikur(341-270r.p.n.e.). Według epikurejczyków celem życia jest szczęście, człowiek powinien żyć tak, aby ograniczać troski i cierpienia, a cieszyć się z każdej chwili, poszukiwać radości zgodnie z zasadą Epikura: "Carpe Diem"- "chwytaj dzień". Epikur głosił zasadę tzw. "małych szczęść", uważał, że należy żyć bez strachu przed śmiercią.

